

Pedro
Caldéron
de la Barca

Aarhus
Teater
Studio

LIVETER DRØM

Stikord til en gylden epoke:

Det er almindelig kendt, at i krisetider blomstrer teatret. Da Calderon dør i 1681, havde Madrid 40 teatre, og på et lille århundrede havde man her skrevet og opført henved 30.000 stykker.

Guldalderen i det spanske teater starter med erobringen af den nye verden og er så markant, fordi det spanske drama vokser i både vitalitet og betydning i takt med det spanske riges forfald. Calderons værker betegner på én gang højdepunktet og afslutningen på denne frugtbare periode.

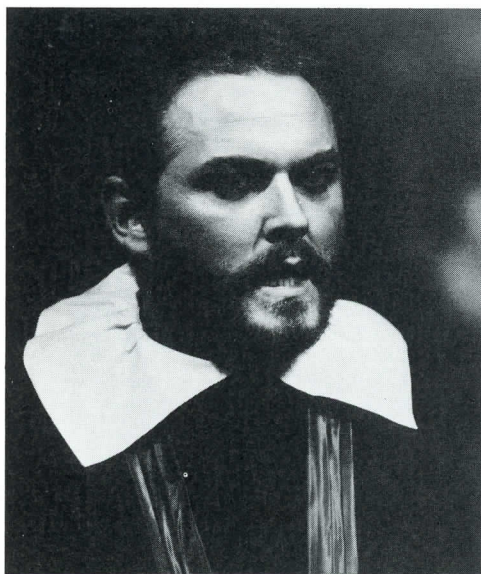
Da Calderon fødes i 1600, var den »Uovervindelige armada«, som gennem næsten et århundrede havde sikret spanierne enehersherdømmet på søvejene til Amerika og Ostindien, blevet slået i den engelske kanal, og Spaniens sidste store kejser Philip den II var død og med ham drømmen om Spanien som et verdensherredømme.

Igennem det meste af et århundrede havde spanierne sejlet ufattelige rigdomme af guld og sølv tilbage til Spanien, som på den tid ikke alene blev centrum for en blomstrende handel, men også oplevede et sandt kunstnerisk boom med malere som El Greco, Ribera, Velazques og Murillo og med forfattere som Cervantes, Lope de Vega, Calderon og Tirso de Molina, og man hengav sig fortrøstningsfuldt til forestillinger om udtømmelige guldgruber, der næsten overflødiggjorde arbejde, og om en uovervindelig magt i dette »rige, hvor solen aldrig gik ned«.

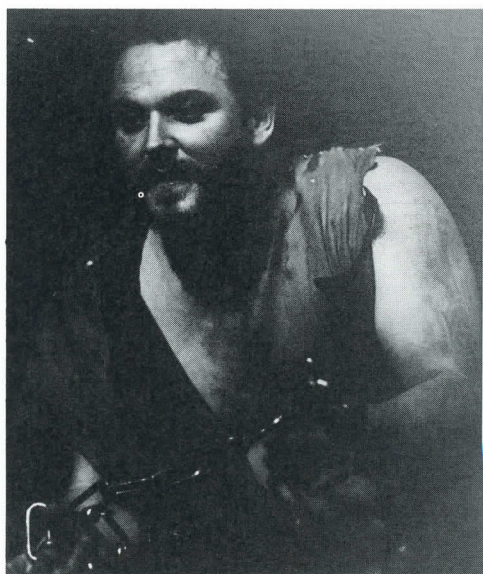
Men det tog lang tid, før man læste skriften på væggen. Ved Philip den II's død var Spanien endnu en verdensmagt, som dominerede det meste af Europa, og som var den »ideologiske« hjørnesten i den religiøse kamp, som splittede Europa i perioden. Syv hundrede års

kamp mod maurerne havde gennemsyret det spanske folk med et fanatisk had til enhver form for kætteri og vantro og havde styrket forholdet mellem kirke og stat i en grad, der berettiger til at tale om religionsstat. I Philip den II's Spanien fik inkvisitionen de bedste vilkår, og her grundlagde den religiøse fanatiker Loyola den strenge jesuitterorden, som var organiseret efter et militærisk mønster, og hvis veludviklede spionagesystem skulle sikre den katolske kirkes position. Det var ikke blot guld, man erobrede i den nye verden, det var også sjæle.

Calderon eller Don Pedro Calderon de la Barca Henao de la Barreda y Riano, som hans fulde navn lyder, mistede i en tidlig alder sine forældre og blev opdraget på en jesuitterskole. Allerede som tyve-årig var han en kendt digter, og efter opførelsen af hans første stykke

Lars Lohmann

Svend Dam, Aksel Erhardsen og Lizzi Lykke

i 1629 blev han på få år anerkendt som en af sin tids største dramatikere. Philip den IV, som var en lidenskabelig elsker af kunst og litteratur, gjorde ham i 1635 – samme år som »Livet er drøm« blev opført – til leder af sit hofteater i sit nyopførte palads uden for Madrid.

»Livet er drøm« kan ses på baggrund af en tid, hvor kongemagten nok konsolideredes, men hvor dens økonomiske og politiske fundament var i opløsning, eller det kan ses i sammenhæng med den katolske tankegang om, at vores jordiske liv er en forberedelse til det egentlige liv, som ligger efter døden. Men i al enkelhed er det først og fremmest en historie om de egenskaber, man må tilkæmpe sig for at kunne beherske sin egen tilværelse, og om de kræfter i tilværelsen, som ikke lader sig beherske. Stykket

er bygget over en gammel fortælling fra Tusind og én nats eventyr, som også Shakespeare benyttede i »Trolld kan tæmmes« og Holberg i »Jeppe på Bjerget«. Calderons idé med eventyret er at fortælle os en historie om et menneske, der må igennem en lang og smertelig udvikling, før han har frigjort sig så meget af sine illusioner om virkeligheden, at han kan forholde sig til den og få en plads i den. Calderon skelner skarpt mellem de sider af tilværelsen, som lader sig beherske, og de sider, som vi ingen magt har over, eller som vi kan kalde skæbne. Det menneske, der kun lever med blikket rettet mod de ting, han umiddelbart begærer, er lige så lidt i stand til at træffe sine egne valg som et sovende menneske, hvis drømme totalt er behersket af lidenskaber.

På Calderons tid udgjorde teatret et helt univers. Scenen var verden, og verden var en scene, et skuespil, en drøm. Calderons Polen har lige så lidt med det historiske Polen at gøre, som den nordsjællandske kystby Helsingør har med Hamlets hjemby at gøre. I Calderons univers er teatret en kamplads for de stridende kræfter, som behersker mennesket: de guddommelige såvel som de dæmoniske, og derfor er de skikkelser, vi møder i Calderons stykker, heller ikke psykologisk overskuelige og forklarlige størrelser, men har – som mange andre af teaterhistoriens store figurer, Hamlet, Faust, Fædra, Don Juan osv. – noget gådefuldt over sig, som aldrig helt lader sig forklare, og som til enhver tid åbner sig for nye fortolkninger.

Janicke Branth

Ulf Stenbjørn

Lars Junggreen og Lars Lohmann

*Susanne Oldenburg -
og bag masken Ulf Stenbjørn*

Lars Lohmann og Susanne Oldenburg

LIVETER DRØM

- drama af Pedro Calderon de la Barca

Iscenesættelse:
EMMET FEIGENBERG

Dekoration og kostumer:
MATS PERSSON

Musik:
ANDY SUNDSTRØM

Oversættelse:
UFFE HARDER

Medvirkende:

Sigismundo, prins	Lars Lohmann
Basilio, konge af Polen	Aksel Erhardsen
Rosaura, adelsfrøken fra Moskva	Susanne Oldenburg
Clarín, hendes tjener	Lars Junggreen
Clotaldo, adelsmand i tjeneste hos Basilio	Ulf Stenbjørn
Astolfo, hertug af Moskva, Basilio's nevø	Svend Dam
Estrella, prinsesse, Basilio's niece	Lizzi Lykke
Tjener, soldat	Anders Baggesen
Tjener, soldat	Peter Gilsfort
Hofdame, musikant	Renate A. Jüdes
Musikant, soldat, sekretær	Finn Vest
Hofdame, soldat	Marianne Hvied Larsen

Musikere:

Guitar, vihuela, sang	Andy Sundstrøm
Spinnet, el-klaver, synthesizer, trommer	Morten Kærås
Trompet	Søren Slyngborg
Sang	Birgitte Frieboe

Musikken er indspillet i Aarhus Teaters Lydstudio

Lydteknik: Jens Ravn
og Kurt Bøje
Regi: Per Søegaard og
Joe Otterstrøm
Suffli: Bente Jensen
Lyd/lysass.: Orla Pind/ Knud
Jacobsen
Belysningsmester:
Niels Emil Larsen
Tonemester: Jens Ravn
Scenemester: Kai Johansen
Malersal: Jens-Anker Olsen

Skræddersal: Hanne Gissel
Frisør: Joan Gylling
Rekvisitører: Frode Sørensen
og Viggo Jensen
Stage fight: Sandy Grant

Produktionsleder: Jørn Walsøe
Overregissør: Max Hansen

Teaterchef Jacob Kielland
Aarhus Teater Studio

Premiere 6. september 1980

1. akt spiller 70 minutter
PAUSE

2. akt spiller 45 minutter

Programredaktion:
Steen Mourier
Foto fra afsluttende prøver:
Rolf Linder
Programforside og plakat:
Peter Bysted

Tryk: Kannike Tryk, Århus

Musikken skrevet 345 år senere

Calderons stykke er fra 1635 –
Andy Sundstrøms musik er fra
1980

Musik til drama er brugsmusik i ordets bedste betydning. Op-gaven er ret konkret, tekst fore-ligger, tilblivelsesfasen er for-skellig fra gang til gang, denne forestilling ingen undtagelse. Et vist mønster tegner sig:

Møder med instruktøren og scenografen, analyse af tekst, etablering af overensstem-melse mellem idegrundlaget for instruktøren, kostumering og musik. Analyse af tekst, igen og igen.

Tænkepause. –

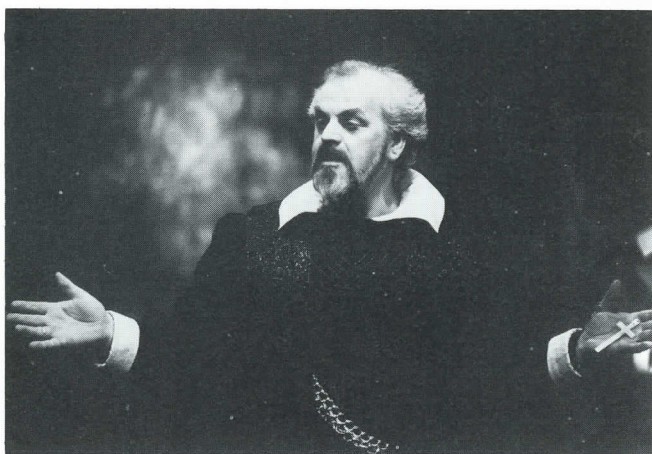
På et tidspunkt forelå første model af scenografien og ud-kast til kostumer, tidløs 1600-tal i varm farveskala. Læse-prøve, stemmer, skuespillere. Endnu ingen musik.

En regibemærkning i 2. akts 1. scene: »Ind kommer musi-kanter, der synger ...«, og en replik lidt senere: »... skal der synges igen«, blev en slags ud-gangspunkt. At beslutte en mu-sik i spansk ikke-renæssance renæssance-stil var trods alt ikke så svært, men sangen? Skulle det være en Shakes-peare-sonet? Eller måske »Grøn er vårens hæk«?

Nej!

Sigismundos reaktion: »Nej, jeg vil ikke høre mere sang. Jeg ønsker ikke, deres stemmer skal sprede min bekymring. Desuden bryder jeg mig kun om militærmusik«, siger kun lidt om indholdet.

Ved et tilfælde faldt jeg over en samling såkaldte seguidillas af den spanske guitar komponist Fernando Sor.

Aksel Erhardson

Lars Lohmann og Svend Dam

Følgende vers fangede min op-mærksomhed:

Pin mig ikke onde minde
mind mig ikke om den tid
da jeg var glad.
Glæden ville stadig vare
om jeg blot det onde minde
kunne glemme

Husker du min kære
hvordan du altid søgte
efter øjeblikkets glæder
og nu oh vægelsind
ser jeg jo at du vil flygte
fra et sådant øjeblik

Hvordan kan man beslutte
at sætte sejl og gå ombord
når man ser de vilde storme
hastigt nærme sig fra Nord

Uden de tre små vers ville mu-sikken være blevet anderledes. Men denne brugsmusik funge-r jo alligevel bedst i den hel-hed, den er skrevet. En anden opsætning af samme stykke et andet sted ville benytte en an-den komponist.

Andy Sundstrøm